

Disposisjon for prosedyre

27. februar 2026

Sak nr. 26-002932ASK-GULA/AVD1

Advokat Christian Poulsson

Advokat Marie Agerup Kildahl

Advokat Thomas S. Farhang

Saksøker nr.1: Norges Naturvernforbund

Saksøker nr.2: Natur og Ungdom

Saksøkt: Engebø Rutile and Garnet AS

1 INNLEDNING

1.1 Disposisjon:

Hovedkravet om at ERG "ikke har rett til" deponering, er ikke sannsynliggjort. Pkt. 2.

Vilkåret om sikringsgrunn er ikke oppfylt. Pkt. 3.

En midlertidig forføyning vil uansett være uforholdsmessig, jf. tvisteloven § 34-1 andre ledd. Pkt. 4

Sakskostnader. Pkt. 5

Påstand. Pkt. 6

2 HOVEDKRAVET OM AT ERG "IKKE HAR RETT TIL" Å DEPONERE, ER IKKE SANNSYNLIGGJORT

2.1 ERGs deponering forringer ikke vannforekomsten Ytre Førdefjorden

Vannforskriften § 12 kommer ikke til anvendelse.

Miljøkonsekvensene som følge av sjødeponiet forringer ikke vannforekomsten som helhet.

- Svenska Hovrätts dom 30. oktober 2015. (JU1590/1614)

En helhetlig vurdering, hvor størrelsen på vannforekomsten inngår – ikke i seg selv avgjørende.

- Guidance document 36 (JU 567/588/594/609-612)

Må foretas en **kvalitativ og kvantitativ** vurdering av den konkrete miljøpåvirkningen.

- Miljødirektoratets faktaark, M1288, 2019 **JU 674**
 - Overvåkingsstasjoner som skal inngå i klassifiseringen skal representere tilstanden i hele vannforekomsten. **JU 674**
 - Nærstasjoner kan unntas tilstandsklassifisering av vannforekomsten.
 - Grense på totalt område som unntas klassifisering på 5 % av arealet i en vannforekomst. **JU 675**

2.1.1.1 Vurderingen av miljøulempene (kvalitativ)

Forvaltningen grundig vurdert de miljømessige sidene av tiltaket i over 17 år.

Miljømessige konsekvenser belyst i 91 ulike utredninger (ca. 60% knyttet til sjødeponi). (U 10)

Arealbeslag. Livet under deponeringspunktet forsvinner så lenge deponeringen pågår.

Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (U1 1294)

"Ulempene ved den planlagte gruvevirksomheten knytter seg i stor grad til arealbeslag på grunn av deponiet i fjorden" (U1 1319)

- Den økologiske tilstanden anses å bli forringet utelukkende fordi:

"bunnfaunaen i deponiområdet vil forsvinne så lenge deponeringen pågår" (U1 1312)

"det er kun den fysiske endringen som fører til at vannforekomsten forringes" (U1 1315)

- Ingen annen påvirkning som medfører en forringelse – kjemisk tilstand forringes ikke. (U 1315)

- Restmineralene er ikke giftige.

- ERGs rapport 23. september 2025: (U2 2495)

"Avgangsmassen inneholdt ikke nivå av kjemikalie, miljøgifter, tungmetall eller radioaktive element som kan påvirke omgivnadane."

- Lite sannsynlig med partikkelspredning utenfor deponiområdet. (U1 1301/1302)

- Lite sannsynlig med direkte påvirkning på det marine naturmangfoldet utenfor deponiområdet. (U 1302)

- Usannsynlig med irreversible effekter for økosystemet som helhet. (U 1306)

Opprettholdt i senere vurderinger av forvaltningen:

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (U1 1478)

- Miljødirektoratets avslag på begjæring om omgjøring 26. juni 2020. (U2 275)

- Klima- og miljødepartementets vedtak 23. november 2021. (U2 1098)

- Vedtak om driftskonsesjon 17. juni 2020 (U2 247)

- Nærings- og fiskeridepartementets vedtak 6. mai 2022. (U2 1109, 1124-1125)

- Kongelig resolusjon 23. mai 2025 (U2 2317)

Gjentatte innsigelser fra Miljøorganisasjonene ikke ført frem overfor forvaltningen.

Forvaltningenes vurderinger av miljøpåvirkningen angrepet i saken mot staten:

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (U2 1994)
 - Forvaltningens vurderinger bygger på forsvarlige prognoser. (U2 2026 flg.)
 - Tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. (U2 2039)
 - Ikke feil faktum.
- Miljøorganisasjonene anket ikke denne delen av dommen.

Innsigelsene til forvaltningens vurdering av miljø førte heller ikke frem i Sogn og Fjordane tingrett. (U2 2892)

Ingen nye opplysninger som tilsier en annen vurdering i dag.

- Miljøorganisasjonenes innsigelser i forføyningssaken knyttet til miljø er
 - Vurdert av forvaltningen (Høringsuttalelser fra Havforskningsinstituttet),
 - Eller opplysninger uten betydning for vurderingene som er gjort.

Nærmere om den konkrete miljøpåvirkningen:

Deponering på ca. 300 meters dyp.
Sedimentasjonsmiljø.

- Avfallshåndteringsplan 26. mars 2023 s. 11-12. (U2 1558)
- Høydebegrensninger i den gjeldende tillatelsen av 23. juni 2023. (U2 1891/1896)

Deponiet ikke i konflikt med øvre vannlag.

- Under den eufotiske sone – 25-35 meter under havoverflaten (fotosyntese).
 - DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025. (U2 2502)
 - **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen

Bunnfauna er kvalitetselementet som er mest sensitivt for deponeringen, se bl.a.:

- Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (U1 1312-1313)
- Vannforskriften vedlegg 5 pkt. 1.2.4: Biologiske kvalitetselementer. (JU 135 flg.)
- Primært bunnlevende virvelløse dyr som direkte påvirkes:
 - Vanlige grupper: børstemark, snegler, krepsdyr og pigghuder.
- Øvrige biologiske kvalitetselementer avhenger av sollys (fotosyntese).
 - Planteplankton og makroalger og angiospermer.
- DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025. (U2 2507)
- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

Forskjellige arter tåler økt sedimentering ulikt.

- Ikke alt liv som mottar mer enn naturlig sedimentering går tapt – effektgrense på 6 mm.
- Grenseverdien i gjeldende utslippstillatelse 23. juni 2023 på 3 mm. ved deponiets grenseområde er konservativ.
- DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025. (U2 2508)
- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen

September 2025 – deponert 165 000 tonn – kun begrenset påvirkning.

- DNV v/Tor Jensens notat 16. februar 2026. (U3 693)
 - Primært påvirkning 350 m fra utslippspunktet.
 - Begynnelsen på små endringer i funksjonene dette bunndyrsamfunnet har.

- Alle stasjoner klassifisert som "svært god" el. "god" tilstand.

- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

Sammenhengende dype geografiske områder.

Bevegelige dyr i deponiområdet (inkl. bløtbunnsfauna) kan flytte på seg:

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 s. 39. (U1 1173)

- NIVAs rapport 21. mai 2009. (U1 496)

- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

- Klima- og miljødepartementets brev 5. februar 2015 s. 5-6: (U1 1127-1128)

"For de fleste vanlige forekommende arter og naturtyper vil det ikke være av kritisk betydning for bestanden eller utbredelsen sett i et regionalt eller nasjonalt perspektiv om de skulle miste sitt leveområde eller areal i det berørte området i Førdefjorden."

Ikke fare for irreversibel eller vesentlig skade på marine arter el. naturmangfoldet.

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (U1 1478)

- Ikke foreligger "fare for vesentlig skade på naturmangfoldet". (U1 1484)

- Prognosen forsvarlig - se særlig Oslo tingretts dom 10. januar 2024 pkt. 3.3 (U2 2036)

- Kongelig resolusjon 23. mai 2025 (U2 2326)

"Sannsynligheten for alvorlig eller irreversibel skade på marine arter i Førdefjorden er vurdert som liten."

Konsekvensen av at en del av bunnfaunaen i deponiområdet går tapt:

- DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025. (U2 2511)

- Rik, men ikke unik fra andre deler av fjorden eller andre fjorder.
- Ikke påvist sjeldne eller sårbare bløtbunnsarter.

- Bambuskorall?

- Artikkel 21. juni 2023 fra Havforskningsinstituttet. **U2 1915**
- Fremlagt for Oslo tingrett i saken mot staten – ikke uforsvarlige prognoser eller feil faktum. **U2 2036**
- DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025 pkt. 3.5. **U2 2508**
 - Usikkerhet knyttet til om den er fra deponiområdet.
 - Senere undersøkelser i samme tråltrekk – ikke tegn til bambuskorall.
- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

- Laks?

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (U1 1484)
 - Faren for vesentlig skade på laksen er liten.
- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

- Blålange?

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (U1 1484)
 - Først og fremst truet av overbeskatning, ikke fare for at forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5 ikke nås.

- Torsk?

- Kongelig resolusjon 16. februar 2016. (U1 1483)
 - Lite sannsynlig at kysttorskens vandring til gyteområdene vil bli påvirket.
 - Sannsynlig at kysttorsken i liten grad kommer i kontakt med partikkelskyen – gode muligheter til å vandre utenom eller over.
 - Lite sannsynlig at deponiet rammer viktige gyteområder for kysttorsk.

Rekolonisering:

- Skjer løpende, ref. bevegelig utslippsrør.
- Både en reduksjon i biologisk mangfold i området med aktiv deponering og rekolonisering i delene hvor deponering er avsluttet.
 - **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.
 - DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025 s. 11-12. (U2 2513)
 - NIVAs rapport 21. mai 2009. (U1 496)
- Forvaltningen konservativt anslag i førsteinstansvedtaket – innen 10 år.
 - Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2015. (U1 1303)
- Tidligere lagt til grunn kortere tid (5-10 år):
 - Kommunal- og moderniseringsdepartementets vedtak 17. april 2015. (U1 1282)
 - Naustdal kommunestyres vedtak 11. mai 2011. (U1 602)
- Sunt samfunn trolig innen 3-5 år.
 - Sml. NIVAs rapport 31. mai 2009. (U1 514)
- Livet som kommer tilbake – annerledes men sannsynligvis like rikt.
 - Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015 s. 47. (U1 1181)
- Annerledes pga. grovere sedimenter og endrede dybdeforhold.
- Alle viktige funksjoner vil være til stede.
 - **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.
 - DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025. (U2 2515)
- Havforskningsinstituttets vurderinger hensyntatt og vurdert av forvaltningen:
 - Høringsuttalelse i 2022. (U2 1176)

- Sml. sakkyndig vitne: Tina Kutti.

ERG underlagt strenge vilkår til rapportering, kontroll og overvåking.

- Dersom det usannsynlige skulle skje:

- Skadepotensialet svært begrenset.

Hva med andre bekymringer?

- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen

"perceived" og "real risk"

- **Vitne:** Kenneth Nakken Angedal.

Forvaltningen vurdert tiltaket som forsvarlig for hele gruven levetid.

Ikke grunnlag for å fravike forvaltningens vurderinger av den konkrete miljøpåvirkningen som følge av tiltaket, eller vurderingene som er gjort i denne saken.

2.1.1.2 Miljøpåvirkningen er avgrenset og lokal (kvantitativ)

Størrelsen av arealbeslaget av betydning for vurderingen av miljøkonsekvenser:

- Klima- og miljødepartementets vedtak 5. juni 2025. (U1 1303-1304)

"Konsekvensene for livet i fjorden av at vesentlige deler av bunnfaunaen i deponiområdet legges død i deponeringsperioden, må blant annet ses i lys av at deponiet når det avsluttes vil utgjøre ca. 10 % av samlet bunnareal og 40 % av sjøbunnarealet dypere enn 300 meter i vannforekomsten Førdefjorden Ytre."

Forvaltningen gjennomgående vektlagt omfanget av arealbeslaget, se bl.a.:

- Miljødirektoratets anbefaling 13. februar 2015: (U1 1135)

- Lagt til grunn deponiområde på 3 km² – 10 % av vannforekomstens Ytre Førdefjordens totale areal. (U1 1137)

- Konsekvensen for bunnfauna må bl.a. sees i lys av hvor stort område som dekkes. (U1 1181)

Arealbeslaget betydelig mindre enn opprinnelig lagt til grunn av forvaltningen.

- Ned mot 1/6 av arealet som opprinnelig ble vurdert:
 - ERGs notat 23. september 2025. (U2 2494)
 - ERGs notat 23. desember 2025. (U2 2997)

Det viktigste kvalitetselementet er bløtbunnsfauna.

- Mindre enn **5 % påvirkes.**

Kan neppe hevdes økologisk virkning for hele vannforekomsten – fremdeles et "velfungerende og intakt bløtbunnsfunn".

- DNV v/Tor Jensens notat 24. september 2025 s. 10. (U2 2511)
- **Sakkyndig vitne:** Tor Jensen.

2.1.1.3 Oppsummering og konklusjon

Midlertidig og lokal påvirkning på bunnfaunaen i deponiområdet.

Vannforekomstens økosystem som helhet påvirkes ikke.

Ikke irreversible effekter på artsmangfoldet i vannforekomsten.

Tiltaket medfører ingen forringelse av vannforekomsten – ikke krav om "overriding public interest."

Under enhver omstendighet: vannforekomsten forringes ikke ila 6 mnd. eller 12 mnd.

Pkt. 2.3.

2.1.2 *Tillatelsen er uansett ikke i strid med vanndirektivet/vannforskriften*

2.1.2.1 Vurderingstemaet

Er en eventuell forringelse forringet i "for reasons of overriding public interest"?

De relevante hensynene, jf. EFTA-domstolen dom, E-12/24.

- Vanndirektivet tar ikke sikte på å oppnå en fullstendig harmonisering – EØS-statene "*må ... innrømmes en viss skjønnsmargin*", avsnitt 31 og 36. (U2 2254/2255)
- Domstolen "*ikke i stand til å gi en uttømmende liste*" over allmenne interesser; "nødvendig med en individuell vurdering i den enkelte sak", avsnitt 36. (U2 2255)
- Forsyning av strategiske / kritiske råvarer utgjør klart en relevant "public interest", avsnitt 46. (U2 2257)
- Økonomiske hensyn som tjener allmenne interesser og sysselsettingshensyn kan inngå som supplerende relevante hensyn, avsnitt 42 og 43. (U2 2256)

Det er adgang til å kumulere hensyn.

- HR-2021-622-A, Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1, jf. avsnitt 96 og 101. **JU 772/773**
- Statens prosedyre punkt 5.4.

CRMA; jf. geo- og sikkerhetspolitisk situasjon

- Utvinning av titanmalm og prosessering (oppredning) til rutil ligger innenfor forsyningshensynet. **Kluge JU1 2343**
- Videre metallurgisk prosessering til titanmetall ikke avgjørende.
- Titanpigment brukes også til kondensatorer / smarttelefoner mv.
 - **Partsforklaring:** Finn Ivar Marum.
- Det går også titanmetall tilbake til Europa.
- Tidsperspektivet; "*the demand is likely to increase exponentially in the coming decades*", fortalens avsnitt 1. (Kluge JU1 2323)
- Ikke holdepunkter for at titanmetall må være "*tilgjengelig for bruk i EØS innen*"

relativt kort tid dersom det skulle oppstå knapphet".

2.1.2.2 Domstolsprøvingen er ikke begrenset til det opprinnelige vedtaket fra 2016.

Miljødirektoratets tillatelse 23. juni 2023.

- Ordlyd; "erstatte tidligere tillatelsesdokumenter". (U2 1896)
- Innhold; nye forpliktelser – reduksjon til 170 mill. tonn mv. (U2 1905)

Forvaltningen har uansett anledning til å supplere, og også rette, sine begrunnelser – *ratihabisjon*.

- Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett (2022) s. 504-505. **JU 1752-1753**
- Graver og Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett (2024) s. 525. (JU 1836)
- Prop. 79 L (2024-2025) s. 348, 350-351. **JU 184**

EØS-retten er ikke til hinder for ratihabisjon ved etterfølgende godkjenning.

- EFTA-domstolens uttalelse i E-18/24 avsnitt 110 (Klimasøksmål II). **JU 1541**

2.1.2.3 Forvaltningens interesseavveining / begrunnelse.

Miljødirektoratets vedtak 23. juni 2023. **U2 1892**

"En vurdering av blant annet hensynet til verdiskaping, sysselsetting, fordelingsvirkninger og tilgang til mineraler i Norge og Europa veid opp mot de miljøhensyn som gjorde seg gjeldende i saken, tilsa etter vårt syn at det var grunnlag for å gi tillatelse etter forurensningsloven § 11 og at vilkårene for å tillate en forringelse av den berørte vannforekomsten var oppfylt ... om ... "overriding public interest" som betingelse for å tillate slik forringelse. Dette standpunktet står ved lag ... "

Foranledningen for kgl. res. 23. mai 2025.

- EFTA-dommen; adgang, muligens også plikt, til å revurdere tillatelsen.

- Beslutning om ikke å omgjøre tillatelsen.
- Siste realitetsavgjørelsen i saken.

Grunnlag for vurderingen, bl.a.

- NGU v/Henrik Schiellerup. **U3 88-92**
- Fremhever de sentrale forholdene som begrunner forsyningssituasjonen og betydningen av rutil.
- Miljøsituasjonen allerede detaljert utredet over mange år.
- Ikke påvist brudd på forvaltningsloven § 17. (JU 40-41)

Kgl.res. 23. mai 2025. **U2 2322-2326**

- Redegjør for behovet for rutil og hensynet til forsyningssikkerhet.
- Hensynet suppleres av hensyn til sysselsetting og tilflytting/bosetting.
- Hensynene oppveier kjent og avgrenset virkning for økologisk tilstand.
- C-346/14 Schwarze Sulm (avsnitt 77-82) illustrerer kravet til vurdering av "overriding public interest". **JU 1390**
- Vår sak oppfyller de krav som kan utledes av C-346/14 Schwarze Sulm.

Anken over Borgarting lagmannsretts ugyldighetsdom er henvist til behandling i Høyesterett om to måneder.

- Dommens premisser har ingen betydning.

Kravet til "overriding public interest" er oppfylt.

Utslippstillatelsen er gyldig.

2.2 **ERG kan uansett lovlig utøve sine rettigheter etter utslippstillatelsen frem til denne evt. trekkes tilbake av forvaltningen**

ERG viser til og slutter seg til statens anførsler.

Miljøvernorganisasjonenes anførsel om ugyldighet på grunn av "*materiell kompetansemangel*"

- De hensyn forvaltningen har / ikke har vektlagt.
- Forvaltningens utredning av relevante hensyn.

Ugyldighet på dette grunnlag stenger ikke for en fornyet vurdering fra forvaltningens side.

Konsekvensen av ugyldighet på dette grunnlaget er at forvaltningen plikter å ta stilling til spørsmålet om utslippstillatelse på nytt:

- Hvilket omfang vil deponeringen ha i prosjektets levetid – utslippstillatelsens omfang i en fornyet vurdering?
- Hvor omfattende vil en eventuell forringelse av vannforekomsten Ytre Førdefjord bli som følge av det?
- Kan en utslippstillatelse etter en fornyet vurdering begrunnes i "*overriding public interest*"?
 - Forsyningssituasjonen for rutil?
 - Sysselsettingshensyn?
 - Bosetting?
 - Offentlig og privat verdiskaping?
 - Ytterligere hensyn?
- Oppveier i så fall slike "*overriding public interest*" forringelsen av vannforekomsten?
- Hvis ikke, skal utslippstillatelsen omgjøres, eller skal den likevel opprettholdes som følge av ERGs innrettelse?

Etter norsk forfatningsrett er det forvaltningen som har kompetanse til å ta stilling til disse miljøfaglige og politiske spørsmålene.

- Prinsippet i Grunnloven § 3.

- Forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c, "*forvaltningsorgan*".
- Forvaltningsloven § 35 annet ledd, "*klageinstans*".

Domstolenes rolle er å prøve forvaltningens myndighetsutøvelse; ikke selv utøve myndigheten.

- Rt-1998-623, Dullerud. (JU 929)
- Rt-2001-995: JU 917

Twisteloven viderefører gjeldende rett på dette punkt:

- NOU 2001:32 A s. 195: JU 212-213
- Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 146. JU 221

Utslippstillatelsen gjelder, jf. forurensningsloven § 7, inntil forvaltningen eventuelt omgjør den / trekker den tilbake.

- Graver og Tøssebro, Alminnelig forvaltningsrett (2024) s. 482. JU 1815

Lagmannsretten trenger ikke ta stilling til hva som ville ha vært utfallet dersom utslippstillatelsen under enhver omstendighet ville ha vært forbudt (f. eks. et generelt forbud mot sjødeponi).

- Eller dersom den var gitt av et organ uten myndighet/kompetanse (f. eks. barnevernet).

EØS-retten medfører ikke en annen løsning; den tillater forvaltningen å utøve sin myndighet, jf. statens prosedyre.

Forvaltningen har ikke på noen måte gitt uttrykk for at den ikke vil innrette seg etter de rammer som følger av EØS-avtalen.

2.3 Subsidiært: Hvis lagmannsretten mener å ha kompetanse til å håndheve

vanndirektivet ved å treffe en ny realitetsavgjørelse i saken

Lagmannsretten må i så fall ta stilling til om terskelen for forringelse av hele vannforekomsten allerede nå er overskredet.

Åpenbart ingen forringelse på lang tid enda.

- Under 0,2 % av vannforekomstens bunnareal påvirket.
- Ca. 0,3 % ett år fra nå.
- Advokat Noss; ikke i stand til å ta stilling til når en eventuell forringelse inntreffer.

Lagmannsretten kan ikke håndheve et forbud som baserer seg på en forringelse som ikke har inntrådt.

Skulle lagmannsretten likevel konkludere med at vannforekomsten allerede nå er forringet, må den videre ta stilling til de øvrige spørsmålene som ellers tilligger forvaltningen å ta stilling til, jf. punkt 2.2:

- Hvor omfattende forringelse er det allerede nå snakk om?
- Kan en utslippstillatelse begrunnes i "overriding public interest"?
 - forsyningssituasjonen for rutil?
 - sysselsettingshensyn?
 - bosetting?
 - offentlig og privat verdiskaping?
- Oppveier i så fall slike "overriding public interest" forringelsen av vannforekomsten?
- Hvis ikke, skal utslippstillatelsen likevel opprettholdes som følge av ERGs innrettelse?

(Punkt 4)

En realitetsvurdering av disse spørsmålene leder uansett til at deponeringen er lovlig, til tross for eventuelle gyldighetsmangler.

3 VILKÅRET OM SIKRINGSGRUNN ER IKKE OPPFYLT

3.1 Det foreligger ikke sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b

3.1.1 Rettslige utgangspunkter

Tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b:

- Forføyning må være "nødvendig" for å "avverge en vesentlig skade eller ulempe." **JU 92**
- Terskel "vesentlig".
- Skaden må oppstå i perioden frem til det omtvistede rettsforholdet er avklart, jf. "avverge."

Ot.prp. nr. 65 (1990-1991) s. 292 **JU 245**

- Må foretas en helhetsvurdering.
- Må vektlegge konsekvensene av en avgjørelse i den ene eller annen retning for partene.

Må vurderes ut fra forholdene på avgjørelsestidspunktet.

- Rt-2002-407 (JU 909/912)

Deponeringen pågått i over ett år.

- Kun eventuell "mer-skade" frem til en endelig avgjørelse om hovedkrav som er relevant.
- Kortere tidsperspektiv enn for Sogn og Fjordane tingrett.
 - Høyesterett behandler saken april/mai 2026.

- Statens sluttinnlegg 16. februar 2026. (U3 727)

- Forutsatt dom på ugyldighet: "antar staten" at en ny vurdering "vil kunne gjøres relativt raskt."
- Sml. forventet saksbehandlingstid hos Miljødirektoratet for saker etter forurensingsloven mellom 6-9 mnd.

- Ingen vesentlig miljøskade 6 mnd. frem i tid eller i hele gruven levetid på 39 år.

3.1.2 *Deponering av restminerale i Førdefjorden vil ikke medføre "vesentlig" miljøskade*

Usannsynlig med "vesentlig og varig miljøskade."

Pkt. 2.1.

Forvaltningens vurderinger gir ikke grunnlag for å konstatere "vesentlig skade".

- Lite sannsynlig med "alvorlige eller irreversible" effekter for økosystemet i fjorden som helhet. (U1 1306)
- Sannsynligheten for "alvorlig eller irreversibel skade på marine arter i Førdefjorden er vurdert som liten". (U2 2326)

Fysiske endringene i bunnforholdene og påvirkningen av bunnfaunaen – ingen "vesentlig skade".

- Bløtbunnsfaunaen – det viktigste biologiske kvalitetselementet. Ikke unik.
- Ikke sårbare eller sjeldne bløtbunnsarter.
- Kun en ytterst begrenset del av bunnfaunaen som påvirkes.
- Rekolonisering.

Rødlistede arter?

Se pkt. 2.1.1.1.

- Vurdert av forvaltningen og Oslo tingrett, se særlig dommen punkt 3.3. (U2 2036)

Løpende overvåking, rapportering og kontroll:

- Ikke noe som tilsier en annen vurdering av miljøkonsekvensene i dag.
- DNV v/Tor Jensens notat 16. februar 2026. (U3 693)

Deponering pågått i over ett år:

- Arealbeslag allerede funnet sted. Fortsatt deponering begrenset effekt.

Miljøorganisasjonene ikke fremlagt nye bevis som tilsier en annen vurdering av miljøtapet.

- Opplysninger vurdert av forvaltningen.
 - Høringsuttalelser fra Havforskningsinstituttet.
- Eller opplysninger uten betydning for vurderingene som er gjort.

Om det usannsynlige skulle skje:

- Skadepotensialet høyst begrenset.

Forvaltningen vurdert miljøpåvirkningen i *hele gruven levetid* (39 år) som forsvarlig.

Forføyningsperspektivet: Miljøkonsekvensen det samme, men i betydelig mindre skala.

Kvantitativt:

- Totalt 0,26 % av bunnfaunen i vannforekomsten berøres av deponering fra januar 2025 til desember 2026. (U2 3000)
- Betydelig mindre area enn forvaltningen la til grunn da tillatelse ble gitt.

Vannforekomsten **forringes ikke.** Pkt. 2.1 og 2.3

- Klima- og miljødepartementets vurdering at miljøpåvirkningen de neste 6-12 månedene ikke utgjør en forringelse.
 - Statens disposisjon til prosedyre s. 6.
- Forutsatt forringelse: Uansett ikke avgjørende.
 - Terskelen for forringelse betydelig lavere enn for "vesentlig skade" i tvistelovens forstand.

For å legge til grunn "alvorlig og irreversibel miljøskade" som sikringsgrunn, må retten fravike:

- Forvaltningens vurderinger over 17 år som er basert på et omfattende kunnskapsgrunnlag.
 - Senest ved kongelig resolusjon 23. mai 2025. (U2 2317 flg.)

- Vurderingene av utpreget faglig karakter – tilbakeholdenhet ved domstolsprøvingen.

Retten må også fravike vurderingene i:

- Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (U2 1994)
- Sogn og Fjordane tingretts kjennelse 10. november 2025. (U2 2892)
- De faglige vurderingene i forføyningssaken.

Det er det ikke grunnlag for.

Tidsmomentets selvstendige betydning:

Miljøorganisasjonene fulgt saken fra start:

- Søksmålet i 2022 – kun rettet mot staten.
- Begjæring tatt ut i underkant av ett år etter oppstart av drift.

Hvorfor vente om dette var prekært?

- Borgarting lagmannsretts dom 12. august 2025 – ingen vurdering av miljø.

Hva med føre-var-prinsippet?

- Ikke absolutt forrang i enhver situasjon.
- Forvaltningen vurdert føre-var-prinsippet ifm. at utslippstillatelse er gitt – prognoser forsvarlige.
 - Se Oslo tingretts dom bl.a. pkt. 3.3. (U2 2036)
- I forføyningssaker medfører prinsippet:
 - Ingen lavere terskel for sikringsgrunn.
 - Ingen endring i det alminnelige beviskravet.
- Gir ikke domstolen hjemmel for å fravike lovens krav om at sikringsgrunn må sannsynliggjøres.
- ERGs anketilsvar 6. januar 2026. (U2 3029-3030)

I vår sak:

Konsekvensene av sjødeponiet er grundig vurdert av forvaltningen.

Understøttes av oppdaterte vurderinger.

Miljøpåvirkningen er avgrenset og lokal.

Nytteeffekten av en forføyning svært begrenset holdt opp mot de betydelige ulempene det vil medføre.

Ikke sannsynlig med "vesentlig og varig miljøskade" eller at forføyning er nødvendig for å hindre "vesentlig skade".

Påstått vesentlig miljøskade utgjør ikke en sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b.

3.1.3 *Påstått lov- og/eller traktatbrudd utgjør ingen sikringsgrunn*

Regelbrudd (norsk lov/EØS) er ikke i seg selv noen skade eller ulempe; det er de faktiske konsekvensene av regelbruddet som evt. begrunner sikringsgrunnen.

- Miljøorganisasjonenes anførsel på dette punkt er i realiteten en anførsel om at det er tilstrekkelig å sannsynliggjøre hovedkravet.

Kravet til sikringsgrunn er absolutt.

- HR-2025-665-A (avsnitt 46 og 58). **JU 692/694**

Det må være nødvendig med forføyning "for å avverge vesentlig skade eller ulempe".

Ikke tilstrekkelig at hovedkravet sannsynliggjøres.

3.2 **Kravet til sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 (1) bokstav a er heller ikke oppfylt**

Miljøorganisasjonenes prinsipale hovedkrav:
ERG har ikke rett til å deponere.

Vurderingstemaet er *ikke* skade eller ulempe i perioden frem til et eventuelt forbud mot deponering måtte foreligge (bokstav b).

Spørsmålet er hvorvidt en håndhevelse av et forbud når det eventuelt foreligger, vil være vesentlig vanskeliggjort.

Det vil være fullt mulig å stanse deponeringen dersom/når et forbud mot deponering måtte foreligge.

Fortsatt deponering medfører ikke at et senere forbud mot deponering blir "*vesentlig vanskeliggjort*":

De tilfeller Miljøorganisasjonene trekker frem i punkt 5 i sin prosedyre:

- Gjelder enten *irreversible handlinger* som medfører at det blir for sent å gjennomføre hovedkravet når dette blir fastslått.
 - Typisk ulovlige byggearbeider
- *Løpende krenkelse* av en underliggende rettigheter (veirett, opphavsrett osv)
- Verken miljøet eller Miljøorganisasjonene anses direkte tilgodesett som rettighetshavere etter miljørettslige regler
 - Backer, Innføring i naturressurs og miljørett (2012) s. 332 flg.

JU 1728

Innrettelsen til ERG allerede funnet sted. Driften er i gang.

- Uten betydning for gyldighetsspørsmålet om ERG fortsetter virksomheten i noen mnd. til.

Krav om midlertidig stans vil innebære en foregrepet oppfyllelse av hovedkravet, som det ikke er adgang til etter reglene om midlertidig forføyning.

- Rt-2009-154 avsnitt 16.

JU 908

Miljøorganisasjonenes subsidiære hovedkrav:
Utslippstillatelsen er ugyldig.

- Justering av hovedkrav for å kunne gå klar av innsigelsen om foregrepet oppfyllelse; realiteten er den samme
- Hovedkrav om ugyldighet må rettes mot staten jf. tvisteloven § 1-5
- Virkningen av ugyldighet er uansett ikke et automatisk forbud mot deponering, jf. ovenfor under punkt 2.2 og 2.3.

4 EN MIDLERTIDIG FORFØYNING VIL UANSETT VÆRE UFORHOLDSMESSIG, JF. TVISTELOVEN § 34-1 A

4.1 Hensynet til ERGs innrettelse

4.1.1 Er ERGs innrettelse beskyttelsesverdig?

Miljøorganisasjonene: Borgarting lagmannsrett har gitt en dekkende oppsummering.

U2 2373

Ikke riktig:

- ERG overtar prosjektet i 2006.
- Sentral premiss for å gå videre med prosjektet: avklare deponi. Uten deponi – ingen prosjekt å gå videre på.

Fem epoker:

Epoke 1:

- 2008-2015 – søknad om tillatelse etter forurensingsloven - tillatelse gitt 5. juni 2015. (U1 296 og 1294)
- Klart at ERGs investeringer og innrettelse i 2008-2015 ikke er beskyttelsesverdig.

Epoke 2:

- Klagesak 5. juni 2015- 19. februar 2016. (U1 1478)
- ERGs investeringer og innrettelse er ikke beskyttelsesverdig.

Epoke 3:

- Februar 2016 og et par måneder frem for eventuelle søksmål/prosessvarsel til prøving av gyldigheten av kgl. res. mht. sjødeponi:
- ERGs innrettelse er neppe beskyttelsesverdig.

Epoke 4:

- Våren 2016 og fremover: Hva gjør ERG?
- Prosjekter basert på sjødeponi. Bruker én milliard kroner på boring og prosjektering, og ytterligere 3 milliarder på bygging av anlegg.
- ERGs innrettelse er klart beskyttelsesverdig når det ikke er søksmål som er varslet eller verserer mht. gyldigheten av tillatelsen til å deponere i Førdefjorden.

Epoke 5:

- Søksmål fra Miljøorganisasjonene november 2022 – og fremover:
 - Normalt vil en ikke kunne påberope innrettelse etter stevning er tatt ut til prøving av en tillatelse om sjødeponi.
 - Annerledes i sak som denne hvor det gikk mer enn 6 år fra tillatelse til søksmål ble tatt ut.
- Innrettelse og investeringer i epoke 4 og 5 er beskyttelsesverdige og må hensyntas ved vurdering av gyldighet og omgjøring.

4.1.2 Er EU- og EØS-retten til hinder for at retten kan vektlegge ERGs innrettelse?

- EU-rett er rettsakter eller rettssetninger skapt av EU-domstolen.
- Ingen relevant rettsakt. EU-domstolens praksis er rettskilden.
- Venemyr (2024) pkt. 3.6.1.
- Begrenset rettspraksis mht. berettigede forventninger.

- EU-praksis for EUs organer – ytre grense for krav som stilles til medlemsstater.
- EU-praksis:
 - Sak 15/85 Consorzio Cooperative d'Abruzzo mot Kommisjonen. **JU 1509 flg**
- Nullitet for grove og åpenbare feil.
- Tilbaketrekking, hvis innen rimelig tid og under hensyn til den berettigedes innrettelse.
- Tiden ikke løpt fra sak 15/85 (henvist til sak 15/85 i C-508/03 avsnitt 68 og C-261/18 avsnitt 93 viser tilbake til C 508/03).
- Altså; også etter EU-rett kan innrettelse hensyntas gitt (i) type feil og (ii) tiden som er gått.
- Slik også Venemyr, (2024) pkt. 9.4. **JU 2277 flg.**

4.1.3 *Strid med klar EU-rett*

- Borgarting lagmannsrett. **U2 2373**
- Hva sier de aktuelle dommene?
- C-120/17 avsnitt 50-55. **JU 1337 flg**
- Testen i avsnitt 55 anvendt på denne sak:
 - Uholdbart å hevde at ERGs innrettelse ikke er beskyttelsesverdig fordi det strider mot "unambiguous provision."

4.1.4 *Oppsummering*

- ERGs innrettelse er klart beskyttelsesverdig.
- EU-rett/EØS-rett er ikke til hinder for å vektlegge dette hensynet i samsvar med norsk rett.

4.2 **Samlet forholdsmessighetsvurdering**

Miljøsiden av saken

- Miljøsidan av saken: Sogn og Fjordane tingrett.

U2 2939

- Også situasjonen etter bevisføring for Gulating lagmannsrett.

Hensynet til ERG

Selv en midlertidig stans er en reell trussel mot ERGs gruveprosjekt.

- Ansatte, leverandører, kunder og investorer.
- 30 års arbeid og milliardinvesteringer.
- Partsforklaring: Finn Ivar Marum.
 - Meget sårbar situasjon.
- Store negative konsekvenser, også for offentlige interesser.
 - Leverer ikke på EU og Europas ambisjon til 2030.
 - Sysselsettings-/ bosetningshensyn.
 - Norges omdømme som et forutsigbart land å investere i .
- Den geopolitiske situasjonen vi er i.

De negative virkningene av en stans står i åpenbart misforhold til de begrensede virkningene av å stanse deponeringen i ca. 6 måneder.

5 SAKSKOSTNADER

5.1 Tingrettens sakskostnadsavgjørelse må oppheves

Sogn og Fjordane tingretts kjennelse 10. november 2025 s. 48-50.

(U2 2939 flg.)

- ERGs kostnader "nødvendige" i saken. (U2 2940)
- Likevel: Kraftig redusert.
- Kjennelsen oppfyller ikke kravene til begrunnelse.

- HR-2020-1515-U avsnitt 28. (JU 781)
- Ikke mulig å vurdere om avgjørelsen bygger på korrekt rettsanvendelse.
 - Se bl.a. Rt-2010-14 avsnitt 20 og HR-2016-352-U avsnitt 9. (JU 904 og JU 857)
- Resultatet tyder på en uriktig rettsanvendelse.

Feilen skal tillegges ubetinget virkning:

- Tvisteloven § 29-21 andre ledd bokstav c.

ERGs sakskostnadsanke 10. desember 2025. (U2 2979)

Tingrettens sakskostnadsavgjørelse må oppheves, jf. tvisteloven § 29-21 andre ledd bokstav b.

Lagmannsretten grunnlag for ny avgjørelse?

- Uansett ikke grunnlag for lemping for tingretten el. lagmannsretten.

5.2 **Ingen tungtveiende grunner som gjør det rimelig å lempe Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar**

5.2.1 *De rettslige rammene for rettens vurdering*

Århuskonvensjonen er bindende for Norge.

- Må anvendes innen rammene av og i samsvar med bl.a. EMK.

Århuskonvensjonen art. 9 nr. 4, jf. art. 9 nr.3: (JU 491)

- Skal være adgang til domstolsprøving på miljøområdet.
- Midlertidig forføyning "når dette kan være påkrevet", jf. art. 9 nr. 4.
- Overprøvingen skal ikke være "uoverkommelig dyr"/"prohibitively expensive."

Fortalen og formålet til konvensjonen. (JU 484/485)

- Konvensjonen skal bidra til å sikre "reell adgang" / "effective judicial mechanisms" til klage og domstolsprøving i miljøraker.
- Konvensjonen skal på den måten sikre:
 - At saksøkers "legitime interesser" blir ivaretatt".
 - At "loven blir håndhevet".

Artikkel 3 nr. 8.

JU 486

- Konvensjonen ikke til hinder for domstolens mulighet til å idømme "rimelige saksomkostninger i rettssaker."

Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) pkt. 18.6.1.

(JU 239)

Twistelovens lempingsregler gir rom for praksis forenlig med konvensjonen.

- LB-2018-128035 (JU 1064/1114)

- LE-2023-22977 (JU 1054)

C 252/22 avsnitt 75.

Kluges JU 2965

LF-2021-101193

JU 1056/1061

- C-260/11 avsnitt 39-49.

JU 1062

- **Subjektiv vurdering:** Sakskostnadene kan ikke overstige den berørtes økonomiske evne.

JU 1062-1063

- **Objektiv vurdering:** Sakskostnadene kan ikke være objektivt urimelig, må vurdere:

JU 1063

- Saksøker rimelige utsikter til å få medhold?
- Partenes situasjon.
- Sakens kompleksitet mht rettslige og faktiske spm. i saken.
- Om saken var dumdristig på dens forskjellige stadier.
- Nasjonale rettshjelpsordninger og beskyttelsesordninger for sakskostnader.

- Tvisteloven § 20-2 tredje ledd: rommer helhetsvurderingen. **JU 1063**

Tvisteloven § 20-2 tredje ledd: (JU 86)

"Motparten kan helt eller delvis fritas for erstatningsansvar hvis tungtveiende grunner gjør det rimelig (...)"

- Momentene i bokstav a-c ikke uttømmende:
 - Rt-2011-717 avsnitt 20. (JU 901)
- Ikke tilstrekkelig at et prioritert hensyn er tilstede, jf. Rt-2012-209. (JU 896)

Overordnet vilkår:

Om tungtveiende grunner gjør det *rimelig* å frita fra sakskostnadsansvaret.

5.2.2 *Det foreligger ikke "tungtveiende grunner" som gjør det rimelig å lempe Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar*

Forføyningssaken kan ikke begrunnes med at Miljøorganisasjonene ikke er kommet til orde eller hørt underveis.

Forvaltningen så å si kontinuerlig behandlet saken siden 2007.

Miljøorganisasjonene fulgt saken i over 15 år.

- Aktive i høringsrunder.
- Påklaget 3 av 4 tillatelser.
- Begjært omgjøring av endelige vedtak.

Innsigelsene ikke ført frem.

Forføyningssaken kan ikke begrunnes i hensynet til domstolskontroll for den svake part el. behov for rettsavklaring:

Søksmålet mot staten i 2022. (U2 1281)

- Bredt anlagt: både innsigelser til miljø og avveiningen etter vannforskriften.

Oslo tingretts dom 10. januar 2024. (U2 1994)

- Innsigelsene til miljø førte ikke frem.
 - Vurderingene ikke anket.

Borgarting lagmannsretts ikke-rettskraftige dom 12. august 2025.

- Kun spm. om "overriding public interest".

Høyesterett behandler saken i april/mai 2026.

- Kun hovedkravet som reiser prinsipielle spørsmål. Avklares om få mnd.

Forholdet til den EØS-rettslige reparasjonsplikten allerede avklart.

- HR-2025-677-A. (JU 686)

Forføyningssaken kan ikke begrunnes av hensyn til miljø.

Spørsmål om miljø avgjørende for forføyningssakens utfall (sikringsgrunn).

Miljøorganisasjonenes innsigelser allerede gjort gjeldende overfor forvaltningen.

Også gjort gjeldende for Oslo tingrett:

- Begjæringen 26. august 2025 s. 20: (U2 2428)
 - "livet i vannmassene vil bli påvirket av partiklene"
 - "alvorlig og vesentlig miljøskade"
- Sml. Oslo tingretts dom 10. januar 2024 (U2 1994)
 - Fv. prognose om lav sannsynlighet for partikkelspredning forsvarlig. (U2 2027)
 - Fv. prognosen om at det ikke er fare for alvorlig el. irreversibel skade på marine arter er forsvarlig. (U2 2036)

I saken mot ERG: Miljøorganisasjonene ikke "enig" med Oslo tingretts vurderinger.

- Miljøorganisasjonenes prosesskriv 30. september 2025 s. 12. (U2 2529)

Innsigelsene bygger primært på Havforskningsinstituttets vurderinger.

- Vurdert og hensyntatt av forvaltningen.
- I tillegg vurdert av:
 - Oslo tingrett.
 - Sogn og Fjordane tingrett.

Ingen nye opplysninger som tilsier en annen vurdering av miljø.

DNV v/ Tor Jensens notat 16. februar 2026. (U3 693)

Saken ikke bevismessig avklart etter saksanlegg, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav a.

Forføyningssaken ikke påkrevd av hensyn til miljø.

Styrkeforholdet mellom partene

Miljøorganisasjonene som ideelle organisasjoner.

- Fremmer allmenne interesser, jf. tvisteloven § 1-4.

Ulikt styrkeforhold og sakens velferdsmessige betydning ikke i seg selv nok til lemping.

- HR-2012-308-U avsnitt 17. (JU 896)

Stat vs. privat part som saksøkt.

- Staten utvilsomt den sterke part.
- Private – andre hensyn og langt mer følbart ved lemping.
- Partsforklaring: Finn Ivar Marum.

Sakens karakter

Omfattende, tid- og kostnadskrevende.

Miljøorganisasjonene gjennomgående en kostnadsdrivende tilnærming.

- Ikke trukket ERG inn i søksmålet mot staten:
 - Krav om ugyldighet og forføyning kunne vært undergitt felles behandling.

- Ikke behov for egen sak med egen bevisførsel knyttet til miljø.

Sogn og Fjordane tingrett:

- Begjæringen svært bredt anlagt.
- Behov for 5 dager muntlig forhandling.

Gulating lagmannsrett:

- Anken – saken ytterligere utvidet.
- Også 5 dager muntlig forhandling.

Betydningen av høyesterettssaken:

- Spørsmål om gyldighet behandles om 2-3 mnd over 5 ½ rettsdag.
- Samme spm. sentrale tema i denne saken.

ERGs kostnadskrav er forutberegnelig og nødvendig

Miljøorganisasjonenes egen ressursbruk.

- Oversikt over Miljøorganisasjonenes krav på advokatsalær. (U2 2985)
 - 3 778,75 timer og kr 12 266 325
 - Eksl. saken for Gulating lagmannsrett + Høyesterett.
- ERGs sakskostnadskrav for Sogn og Fjordane tingrett:
 - 973 timers arbeid og kr 4 372 196.
 - 1/3 av kostnadene og 1/4 av timeforbruken.

NB! ERG kunne ikke profitere på tidligere arbeid.

- Tid- og kostnadsbruken nødvendig for å motbevise Miljøorganisasjonenes påstander.

Kostnadsnivået i denne saken påregnelig og ikke avskrekkende.

Hva om Miljøorganisasjonene vinner frem?

- Krever full erstatning for sine sakskostnader inkl. pro bono-elementene.

- HR-2022-1119-A.

(JU 724)

ERG kan ikke bebreides for at det kom til sak.

- Begjæringen primært begrunnet med påståtte brudd på reparasjonsplikten fra statens side.
- Tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav b ikke aktuell.

Skal ansvaret lempes uavhengig av den konkrete sak?

Sakskostnadsreglenes prosessøkonomiske side:

- Et insentiv for å konsentrere saken.
- Bidrar til å hindre ugrunnede søksmål.

Må vurderes om det *i denne saken* er adgang til lemping.

Lagmannsretten kan ikke etablere en generell "objektiv øvre grense" på kr 250 000:

- Lovgiveroppgave.
- Likebehandlingsprinsippet, ref. EMK artikkel 6.
- Grunnloven § 95 om retten til rettfærdig rettergang.

(JU 374)

(JU 57)

ERGs sakskostnadskrav er ikke objektivt urimelig.

Ikke holdepunkter for at Miljøorganisasjonene er ute av stand til å tåle sakskostnadsansvaret.

Nasjonale rettshjelpsordninger:

Adgang til å søke fri rettshjelp i saker med prinsipiell interesse som er henvist til behandling i Høyesterett, jf. rettshjelpsloven § 18.

Konklusjon:

- Ingen tungtveiende grunner som gjør det rimelig å lempe Miljøorganisasjonenes sakskostnadsansvar.

5.3 ERG krever erstatning for rimelige og nødvendige kostnader

ERGs kostnader er rimelige og nødvendige, jf. tvisteloven § 20-5.

(JU 86-87)

ERGs sakskostnadsoppgave 27. februar 2026.

6 PÅSTAND

Samme som i sluttinnlegget.